

Міжнародні суди

КОНФЕРЕНЦІЯ ВИСОКОГО РІВНЯ ПРО МАЙБУТНІСТЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ

м. Брайтон, Велика Британія
19-20 квітня 2012 р.*

ДЕКЛАРАЦІЯ

Конференція високого рівня, проведена 19–20 квітня 2012 р. у м. Брайтон за ініціативою головування Великої Британії у Комітеті Міністрів Ради Європи (далі — Конференція), проголошує:

1. Держави — учасниці Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод (далі — Конвенція) знову підтверджують свою глибоку й тверду відданість Конвенції та виконанню своїх конвенційних зобов'язань щодо забезпечення кожному, хто знаходиться під їх юрисдикцією, прав та свобод, зазначених у Конвенції.

2. Держави-учасниці також знову підтверджують свою відданість праву на індивідуальне звернення до Європейського суду з прав людини (далі — Суд) як наріжному каменю системи захисту прав та свобод, передбачених Конвенцією. Протягом останніх 50 років Суд зробив надзвичайний внесок у захист прав людини в Європі.

3. Держави-учасниці та Суд спільно відповідають за здійснення ефективного виконання Конвенції, заснованого на фундаментальній zasadі субсидіарності. Конвенція була укладена на основі, з-поміж іншого, й суверенної рів-

ності держав. Держави-учасниці повинні поважати права та свободи, гарантовані Конвенцією, та ефективно долати їх порушення на національному рівні. Суд виступає гарантом від порушень, котрі не були виправлені на національному рівні. Там, де він виявить порушення, держави-учасниці повинні виконати його остаточне рішення.

4. Держави-учасниці та Суд також спільно відповідають за забезпечення життєздатності конвенційного механізму. Вони сповнені рішучості співпрацювати з Судом задля досягнення цієї мети, спираючись також на важливу роботу Комітету Міністрів і Парламентської Асамблеї Ради Європи, а також Комісара з прав людини й інших установ та органів Ради Європи, працюючи при цьому в душі співпраці з громадянським суспільством та національними правозахисними установами.

5. Конференція високого рівня у м. Інтерлакен (далі — Інтерлакенська конференція) у своїй Декларації від 19 лютого 2010 р. із глибокою стурбованістю зауважила, що різниця між поданими та відсіяними заявами продовжує зростати, та відзначила, що така

ситуація зашкоджує ефективності й надійності Конвенції, а також її наглядовому механізму, створивши загрозу для якості та послідовності судової практики й авторитету Суду. Конференція високого рівня у м. Ізмір (далі — Ізмірська конференція) у своїй Декларації від 27 квітня 2011 р. привітала практичний прогрес, досягнутий після Інтерлакенської конференції. Держави-учасниці дуже вдячні швейцарському та турецькому головуванню у Комітеті Міністрів за проведення цих конференцій, а також всім тим, хто допоміг здійснити цей і наступні плани.

6. Досягнуті в рамках Протоколу № 14 здобутки є обнадійливими, зокрема, в результаті заходів, вжитих Судом задля підвищення ефективності роботи та вирішення питання з низкою вочевидь неприйнятних заяв, що очікували на розгляд. Тим не менш зростання кількості потенційно обґрунтованих заяв, поданих до Суду, є серйозною проблемою, яка викликає занепокоєння. У світлі ситуації, що склалася нині з Конвенцією та Судом, заходи, передбачені Інтерлакенською та Ізмірською конференціями, повинні надалі виконуватися у повному обсязі, при цьому повною мірою використовуючи потенціал Протоколу № 14. Однак, як зазначено в Ізмірській конференції, сам по собі Протокол № 14 не може забезпечити довготривалого та всебічного вирішення проблем, котрі постали перед конвенційною системою. Тому необхідними є подальші заходи для забезпечення того, аби конвенційна система залишалася ефективною і могла й у подальшому захищати права і свободи понад 800 мільйонів європейців.

А. Виконання Конвенції на національному рівні

7. Повне виконання Конвенції на національному рівні вимагає, щоб дер-

жави-учасниці вжили ефективних заходів, спрямованих на попередження порушень. Усі законодавчі акти та програми повинні бути розроблені, а всі посадові особи повинні виконувати свої обов'язки у такий спосіб, який забезпечує повне виконання Конвенції. Держави-учасниці також повинні забезпечити засоби, послуговуючись котрими можна відновити заявлені порушення Конвенції. Національні суди та трибунали повинні брати до уваги Конвенцію та прецедентне право Суду. Разом узяті, ці заходи допоможуть зменшити кількість порушень Конвенції. Також вони повинні зменшити кількість належно обґрунтованих заяв, поданих до Суду, тим самим сприяючи зниженню його завантаженості.

8. Рада Європи відіграє провідну роль у сприянні та підтримці виконання Конвенції на національному рівні як частини її загальнішої роботи у галузі прав людини, демократії та верховенства права. Положення про надання Радою Європи за заявою держав-учасниць чи на двосторонній основі іншими державами-учасницями технічної допомоги сприяє поширенню передового досвіду та підвищенню стандартів дотримання прав людини в Європі. Підтримка Ради Європи повинна надаватися в ефективний спосіб із врахуванням запланованого результату та відповідно до діяльності організації загалом.

9. Конференція:

а) підтверджує рішучий намір держав-учасниць виконувати свій основний обов'язок з дотримання Конвенції на національному рівні;

б) рішуче закликає держави-учасниці надалі повною мірою брати до уваги рекомендації Комітету Міністрів з питань виконання Конвенції на національному рівні, розвиваючи влас-

* Переклад з англійської здійснено у Львівській лабораторії прав людини і громадянина НДІ Державного будівництва та місцевого самоврядування Національної академії правових наук України П. Рабіновичем, О. Шарван, В. Гончаровим.

не законодавство, напрями політики та правозастосовну практику, спрямовані на виконання Конвенції;

с) зокрема, висловлює рішучість держав-учасниць забезпечити ефективне виконання Конвенції на національному рівні, вживаючи задля цього у разі необхідності такі спеціальні заходи:

i) розглянути можливість створення незалежної національної правозахисної установи, якщо такої ще не було створено;

ii) застосовувати практичні заходи задля забезпечення відповідності загальних принципів і законодавства положенням Конвенції, у тому числі шляхом інформування національних парламентів про відповідність урядових законопроектів положенням Конвенції;

iii) розглядати можливість запровадження на національному рівні, якщо буде потрібно, нових спеціальних та загальних засобів захисту від заявлених порушень прав та свобод, передбачених Конвенцією;

iv) надавати змогу та сприяти національним судам і трибуналам під час розгляду справ та прийняття судових рішень, враховувати відповідні конвенційні засади, зважаючи на прецедентне право Суду; зокрема, дозволяти учасникам процесу в межах національної судової процедури і без непотрібних перешкод обґрунтовувати свої вимоги перед національними судами та трибуналами посиланнями на відповідні положення Конвенції та практику Суду;

v) інформувати посадових осіб про їхні конвенційні обов'язки; зокрема, навчаючи посадовців судової системи, працівників правоохоронних органів або органів, діяльність котрих пов'язана з позбавленням волі особи, як виконувати їхні конвенційні обов'язки;

vi) надавати належну інформацію й проводити навчання на тему Конвенції під час навчання, стажування та підвищення кваліфікації суддів, адвокатів і прокурорів;

vii) надавати інформацію про Конвенцію потенційним заявникам, зокрема про обсяг і межі її дії, юрисдикцію Суду та критерії прийнятності заяв;

d) закликає держави-учасниці, якщо вони ще цього не зробили:

i) забезпечити здійснення перекладу на національні мови найважливіших рішень Суду чи анотацій до таких рішень тоді, коли виникає необхідність їх застосування та належного врахування;

ii) перекласти національними мовами Практичний довідник Суду про критерії прийнятності заяв;

iii) розглянути питання додаткової добровільної участі у програмах з прав людини, що проводяться Радою Європи або Цільовим фондом з прав людини;

e) закликає усі держави-учасниці повною мірою використовувати технічну допомогу, а також отримувати в порядку запиту за домовленістю технічну допомогу в дусі відкритої співпраці задля повного захисту прав людини в Європі;

f) пропонує Комітету Міністрів:

i) обмірковувати, як найкраще забезпечити надання технічної допомоги тим державам-учасницям, котрі найбільше її потребують;

ii) на додаток до пп. с (iii та iv) підготувати інструкцію з питань доброї практики відповідно до національних засобів захисту;

iii) на додаток до пп. с (v) підготувати інструкцію, яку держави-учасниці зможуть використовувати для інформування своїх посадових осіб про конвенційні обов'язки держави;

g) пропонує Генеральному Секретареві через Комітет Міністрів запропонувати державам-учасницям практичні методи покращання:

i) надання Радою Європи технічної допомоги та виконання програм співпраці;

ii) координації роботи з надання взаємної допомоги різними суб'єктами Ради Європи;

iii) адресності відповідної технічної допомоги, доступної для кожної держави-учасниці на двосторонній основі, враховуючи конкретні рішення Суду;

h) пропонує Суду визначити ті рішення, які б він особливо рекомендував для перекладу на національні мови;

i) знову заявляє про важливе значення співпраці між Радою Європи та Європейським Союзом, зокрема для забезпечення ефективного здійснення спільних програм і узгодженості відповідних пріоритетних завдань у цій галузі.

В. Відносини між Судом та органами національної влади

10. Держави — учасниці Конвенції зобов'язані забезпечувати кожному, хто знаходиться в межах їх юрисдикції, права та свободи, визначені Конвенцією, а також надавати кожному, чиї права та свободи порушено, ефективний захист перед національними органами влади. Суд надає офіційне тлумачення Конвенції. Він також виступає гарантом для осіб, чиї права та свободи не захищені на національному рівні.

11. Практика Суду чітко закріплює, що держави-учасниці користуються свободою розсуду стосовно застосування та виконання Конвенції залежно від обставин справи та виду прав і свобод, про які йдеться. З цього випливає, що конвенційна система має

субсидіарний характер щодо забезпечення прав людини на національному рівні, а також те, що національні органи влади, в принципі, мають кращі можливості, порівняно з міжнародним судом, для оцінки місцевих потреб та умов. Свобода розсуду йде поруч зі здійсненням нагляду відповідно до конвенційної системи. У цьому стосунку роль Суду полягає у перевірці відповідності рішень національних органів влади положенням Конвенції, враховуючи при цьому свободу розсуду держав.

12. З огляду на це Конференція:

a) вітає розвиток у прецедентному праві Суду таких принципів як субсидіарність та свобода розсуду, а також заохочує Суд до ще більшої популяризації та послідовного застосування цих принципів у його рішеннях;

b) вважає, що, виходячи з гласності та доступності, посилання на принцип субсидіарності та концепцію свободи розсуду, розгорнуті в практиці Суду, повинні бути вміщені в преамбулу Конвенції, а також пропонує Комітету Міністрів здійснити необхідні зміни до кінця 2013 р., згадуючи зобов'язання держав-учасниць виконати свій обов'язок із забезпечення прав та свобод, визначених Конвенцією;

c) вітає та заохочує до відкритого діалогу між Судом та державами-учасницями як засобу розвитку більш глибокого розуміння ними своїх ролей у здійсненні спільного обов'язку застосування Конвенції, включаючи, зокрема, діалог між Судом та:

i) найвищими судами держав-учасниць;

ii) Комітетом Міністрів, зокрема з питань принципу субсидіарності, чіткості та послідовності прецедентного права Суду;

iii) урядовими представниками та експертами у галузі права держав-

учасниць, зокрема стосовно процедурних питань та шляхом переговорів щодо пропозицій про внесення змін до Регламенту Суду;

d) зазначає, що взаємовідносини між Судом та національними органами влади можна було б зміцнити шляхом передбачення у Конвенції більшої влади Суду, визнання якої було б факультативним для держав-учасниць, внаслідок чого Суд за заявою держави-учасниці міг би надавати дорадчі висновки з питань інтерпретації Конвенції у контексті конкретної справи, що розглядається на національному рівні, без шкоди для не обов'язкового характеру цих висновків для інших держав-учасниць; для реалізації цієї мети пропонує Комітету Міністрів до кінця 2013 р. підготувати текст Факультативного протоколу до Конвенції; після цього пропонує Комітету Міністрів вирішити, чи приймати цей протокол; та

e) нагадує, що Ізмірська конференція пропонувала Комітету Міністрів у подальшому обмірковувати питання запобіжних заходів, передбачених п. 39 Регламенту Суду; пропонує Комітету Міністрів оцінити, чи мало місце значне скорочення їх чисельності та чи у теперішній час заяви, в яких застосовуються запобіжні заходи, розглядаються швидко, і запропонувати вжиття будь-яких необхідних заходів.

С. Звернення до Суду

13. Право на індивідуальне звернення є основою конвенційної системи. Право подати заяву до Суду повинно бути практично реалізовуваним, а держави-учасниці у будь-якому випадку не повинні заважати ефективному його здійсненню.

14. Передбачені ст. 35 Конвенції критерії прийнятності визначають, які заяви Суд повинен розглянути по суті.

Вони мають надати Суду практичні інструменти для того, щоб він міг зосередитися на тих справах, в яких йдеться про принцип або значне порушення, котрі зумовлюють необхідність їх розгляду Судом. Питання про прийнятність заяви вирішується Судом. Важливо, аби Суд продовжував застосовувати критерії прийнятності чітко та послідовно, зміцнюючи впевненість у надійності конвенційної системи та убезпечивши Суд від невинуватеного перенавантаження.

15. Конференція:

a) вітає пропозицію Суду щодо необхідності скорочення граничного строку звернення із заявою до Суду, передбаченого ч. 1 ст. 35 Конвенції; доходить висновку, що адекватнішим є чотирьохмісячний строк; пропонує Комітету Міністрів до кінця 2013 р. прийняти необхідні зміни до Конвенції;

b) вітає передбачене Судом суворіше дотримання граничного строку за ч. 1 ст. 35 Конвенції; нагадує про важливість повного, послідовного та передбачуваного застосування Судом усіх критеріїв прийнятності, у тому числі положень про обсяг юрисдикції, з метою забезпечення ефективного здійснення правосуддя та відповідних функцій Судом і національними органами влади;

c) вважає, що необхідно внести зміни до п. «б» ч. 3 ст. 35 Конвенції, а саме: видалити слова «а також за умови, що на цій підставі не може бути відхилена жодна справа, яку національний суд не розглянув належним чином»; пропонує Комітету Міністрів до кінця 2013 р. прийняти необхідні зміни;

d) стверджує, що відповідно до п. «а» ч. 3 ст. 35 заяву необхідно вважати явно необґрунтованою, зокрема, тією мірою, якою Суд вважає, що звер-

нення містить скаргу, яка була належно розглянута національним судом з реалізацією прав, гарантованих Конвенцією, та у світлі усталеної практики Суду, спираючись при цьому на свободу розсуду тоді, коли це прийнятию, якщо тільки Суд не вирішить, що звернення порушує серйозне питання тлумачення або застосування Конвенції; заохочує Суд враховувати необхідність суворо та послідовно підходити до вирішення питання прийнятності заяв, у зв'язку з чим у міру необхідності уточнювати прецедентне право Суду;

e) вітає розширення інформування Судом заявників з питань судової процедури і, зокрема, критеріїв прийнятності;

f) пропонує Суду передбачити у Регламенті Суду спеціальне положення про те, що він може прийняти окрему ухвалу про прийнятність заяви на прохання держави-відповідача у випадку, коли є особливий інтерес у тому, щоб Суд висловився стосовно ефективності національного засобу правового захисту, про який йдеться у справі; та

g) пропонує Суду розвивати прецедентне право стосовно вичерпання усіх національних засобів захисту таким чином, аби вимагати від заявника оспорювати перед національними судами та трибуналами порушення конвенційних прав чи аналогічних положень національного права у разі доступності національних засобів захисту, сприяючи в такий спосіб застосуванню національними судами Конвенції у світлі прецедентного права Суду.

Д. Розгляд заяв

16. З 2004 р. кількість заяв, поданих до Суду, щорічно збільшувалася удвічі. Значна частина заяв зараз розглядається попередніми інстанціями

Суду. Багато заявників, включаючи тих, заяви котрих потенційно є належно обґрунтованими, змушені чекати на відповідь роками.

17. Беручи до уваги важливе значення права на індивідуальне звернення, Суд повинен мати змогу якомога ефективніше відсіювати неприйнятні заяви, щоб якнайменше виснажувати власні ресурси. Суд уже вжив вагомих заходів для досягнення цієї мети у рамках Протоколу № 14, що саме по собі похвально.

18. Причиною появи повторюваних заяв є системні та багатеlementні проблеми національного рівня. Держави-учасниці під наглядом Комітету Міністрів виступають гарантом того, що такі проблеми та наступні порушення усуватимуться через ефективне виконання рішень Суду.

19. Питанням, яке також викликає серйозну стурбованість, є зростання кількості справ, що розглядаються Палатами Суду. Суд повинен зосереджувати свою увагу на нових та потенційно добре обґрунтованих порушеннях.

20. З огляду на це Конференція:

a) Вітає вже досягнутий поступ Суду при розгляді заяв, зокрема прийняття:

i) політики пріоритету, яка допомогла зосередитися на найбільш важливих і серйозних справах;

ii) методів роботи, котрі спрощують процедуру, зокрема у разі розгляду неприйнятних чи повторюваних заяв, зберігаючи при цьому належну судову дисципліну;

b) із приємністю відзначає оцінку Суду, згідно з якою він матиме змогу до 2015 р. відсіяти вочевидь неприйнятні заяви, котрі чекають на розгляд; визнає запит щодо майбутнього направлення до Секретаріату Суду національних суддів та висококваліфікованих юристів; а також заохочує

держави-учасниці у подальшому організовувати такі відрядження;

с) висловлює подальшу стурбованість великою кількістю повторюваних заяв, що чекають розгляду Суду; вітає те, що Суд продовжує застосовувати стимулюючі заходи, зокрема пілотні рішення, задля ефективного вирішення повторюваних порушень; заохочує держави-учасниці, Комітет Міністрів та Суд до співпраці у пошуку шляхів вирішення проблеми з великою кількістю заяв, причиною появи яких є систематичні проблеми, виявлені Судом, розглядаючи при цьому різноманітні ідеї, що були висунені, включаючи їхній правовий, практичний та фінансовий підтекст, а також беручи до уваги принцип рівності усіх держав-учасниць;

д) спираючись на процедуру пілотних рішень, пропонує Комітету Міністрів розглянути питання доцільності та методики процедури, відповідно до якої Суд зможе приймати та вирішувати незначну кількість типових заяв з їх групи, в яких стверджується про одне й те ж порушення проти однієї й тієї ж держави-учасниці, якщо це рішення буде загалом застосовним до такої групи;

е) зауважує: щоб надати Суду змогу вирішувати у розумний строк заяви, які розглядаються його Палатами, у майбутньому може виникнути необхідність допризначення додаткових суддів; надалі зауважує, що ці судді можуть призначатися на інший термін та/або мати інший обсяг повноважень на відміну від тих суддів, котрі вже працюють у Суді; пропонує Комітету Міністрів до кінця 2013 р. вирішити питання стосовно необхідності внесення змін до Конвенції, щоб призначення таких суддів було можливе шляхом прийняття Комітетом Міністрів одностайного рішення

на підставі інформації, отриманої від Суду;

ф) пропонує Суду за погодженням із державами-учасницями обмірковувати можливість застосування розширеного тлумачення поняття установленної практики Суду в сенсі ч. 1 ст. 28 Конвенції для того, аби більше справ можна було вирішувати на рівні Комітету без шкоди для належного дослідження обставин конкретної справи та принципу необов'язковості рішень, прийнятих проти іншої держави-учасниці;

g) пропонує Суду розглянути спільно з державами-учасницями, громадянським суспільством та національними правозахисними організаціями, чи:

i) у світлі досвіду пілотних проєктів необхідно прийняти нові заходи, аби сприяти поданню заяв через електронну мережу в режимі онлайн та поступово спростувати процедуру представлення справ до розгляду, при цьому зберігаючи можливість прийняття заяв від тих заявників, котрі не мають можливості подати їх у режимі онлайн;

ii) може бути поліпшена форма подання заяв до Суду для того, аби сприяти кращому представленню заяв на опрацювання;

iii) ухвали та рішення Суду могли би бути доступними для сторін протягом короткого періоду перед їх оприлюдненням; та

iv) вимога та коментарі про справедливе відшкодування, у тому числі судових витрат, можуть подаватися з самого початку розгляду справи Палатою чи Великою Палатою;

h) передбачає, що повна реалізація цих заходів при відповідних ресурсах повинна, в принципі, надати Суду змогу вирішувати, чи представляти справу до розгляду протягом одного року, а після цього прийняти ухвали

чи рішення в усіх представлених до розгляду справах протягом двох років із дня представлення;

i) надалі висловлює глибоке бажання держав-учасниць співпрацювати з Судом для досягнення цих результатів; та

j) пропонує Комітету Міністрів за погодженням із Судом вирішити, в який спосіб до 2015 р. оцінити, чи вжиті заходи були достатніми для успішного вирішення проблеми навантаження Суду та чи після цього є необхідними подальші заходи.

Е. Судді та практика Суду

21. Авторитет та довіра до Суду значно залежать від кваліфікації самих суддів та рішень, які вони приймають.

22. Висока кваліфікація суддів, обраних до Суду, залежить від якостей кандидатів, представлених Парламентській Асамблеї для обрання. Тому держави-учасниці, пропонуючи для обрання найкращих кандидатів, відіграють фундаментальну роль у забезпеченні подальших здобутків Суду, так само як високопрофесійний Секретаріат з юристами, обраними на підставі їхньої правничої кваліфікації й знання права та правозастосовної практики держав-учасниць, котрі надають неоціненну підтримку суддям Суду.

23. Рішення Суду мають бути чіткими та послідовними. Останнє сприяє правовій визначеності. Це також дозволяє національним судам застосовувати Конвенцію точніше, а також допомагає потенційним заявникам оцінити обґрунтованість їхніх заяв. Чіткість та послідовність є особливо важливими, коли суд вирішує питання засадничого характеру. Послідовність у застосуванні Конвенції не вимагає від держав-учасниць однаково виконувати Конвенцію. Суд вказав, що він розглядає поправки до Регла-

менту Суду, що зобов'язують Палату поступитися своєю юрисдикцією у випадках, коли остання передбачає можливість відходу від усталеної практики суду.

24. Стабільність судової практики сприяє послідовності Суду. Тому, в принципі, небажано, щоб будь-який суддя перебував на посаді менше строку повноважень, визначеного у Конвенції.

25. Таким чином, Конференція:

а) вітає прийняття Комітетом Міністрів Рекомендацій щодо обрання кандидатів на посаду судді Суду та заохочує держави-учасниці до їх виконання;

б) вітає створення Консультативної групи експертів з питань кандидатів на посаду судді Суду; зазначає, що Комітет Міністрів вирішив переглянути діяльність Консультативної групи після спливу перших трьох років її діяльності; пропонує Парламентській Асамблеї та Комітету Міністрів обмірковувати питання подальшого покращання процедури обрання суддів;

с) вітає кроки, зроблені Судом щодо підтримання та підвищення високої якості його рішень, а також, зокрема, забезпечення у подальшому ще більшої чіткості та послідовності рішень; вітає усталене визнання Судом того, що в інтересах правової визначеності, передбачуваності та рівності перед законом він не повинен без переконливих причин відхилятися від прецедентів, закладених у попередніх справах; і, зокрема, пропонує Суду звертати особливу увагу на важливість послідовності, коли рішення стосуються аспектів одного і того ж питання, аби їх кумулятивний ефект надалі визначав належні межі розсуду держав-учасниць;

д) у світлі того, що Велика Палата відіграє центральну роль у досягненні

послідовності практики Суду, вважає, що у ст. 30 Конвенції необхідно здійснити зміни, а саме: видалити слова «якщо жодна зі сторін у справі не заперечує проти цього»; пропонує Комітету Міністрів прийняти необхідні зміни, і до кінця 2013 р. обміркувати необхідність будь-яких наступних змін; заохочує держави-учасниці не заперечувати проти будь-яких пропозицій щодо відмови Палати від юрисдикції на користь Великої Палати, до вступу цих змін у силу;

е) пропонує Суду обміркувати можливість покращання складу Великої Палати шляхом включення до її складу за посадою Заступників Голів кожної Секції;

ґ) вважає, що у ч. 2 ст. 23 Конвенції необхідно внести зміни, а саме: замість передбаченого граничного віку суддів встановити положення, згідно з яким вік судді у день вступу на посаду не повинен перевищувати 65 років; пропонує Комітету Міністрів до кінця 2013 р. прийняти необхідні зміни.

Ф. Виконання рішень Суду

26. Кожна держава-учасниця взяла на себе зобов'язання виконувати остаточні рішення Суду в будь-якій справі, в якій вона є стороною. У порядку здійснення нагляду Комітет Міністрів забезпечує належне виконання рішень Суду, серед іншого, через застосування державою-відповідачем загальних заходів для вирішення поширених проблем системного характеру.

27. Тому Комітет Міністрів повинен ефективно та старанно оцінювати, чи вжиті державою-учасницею заходи виправили становище. Комітет Міністрів повинен мати змогу вжити ефективні заходи впливу на державу-учасницю, яка не виконала свої зобов'язання відповідно до ст. 46 Конвенції. Комітет Міністрів має приділяти особливу увагу порушенням, котрі ви-

являють проблему системного характеру на національному рівні, та повинен забезпечувати швидке й ефективне виконання пілотних рішень державами-учасниками.

28. Комітет Міністрів здійснює нагляд за виконанням зростаючої кількості рішень. Оскільки Суд зараз працює над розглядом потенційно добре обґрунтованих заяв, можна очікувати й подальшого збільшення обсягу роботи для Комітету Міністрів.

29. Конференція:

а) заохочує держави-учасниці:

i) розвивати національні засоби та механізми забезпечення швидкого виконання рішень Суду, в тому числі шляхом виконання Рекомендації Комітету Міністрів № 2 (2008), а також за посередництвом обміну передовим досвідом у цій сфері;

ii) розробити широкодоступний, наскільки це можливо, план дій, спрямованих на виконання рішень Суду, зокрема, де це можливо, шляхом їх опублікування національною мовою;

iii) сприяти національним парламентам у виконанні їхньої важливої функції дослідження ефективності вжитих імплементаційних заходів;

б) знову повторює заклики до Комітету Міністрів, зроблені Інтерлакенською та Ізмірською конференціями, повною мірою застосувати принцип субсидіарності, відповідно до якого держави-учасниці можуть самостійно обирати спосіб виконання своїх конвенційних зобов'язань;

с) пропонує Комітету Міністрів продовжити розмірковування стосовно удосконалення процедури нагляду за виконанням рішень задля підвищення її ефективності, зокрема шляхом:

i) більш структурованого розгляду на його засіданнях стратегічних і системних питань; а також

ii) більшого поширення інформації про його засідання;

д) пропонує Комітету Міністрів обміркувати можливість вжиття більш ефективних заходів впливу на держави, котрі не виконують рішення Суду своєчасно; та

е) вітає регулярні доповіді та дебати у Парламенській Асамблеї про стан виконання рішень Суду.

Г. Майбутнє конвенційної системи та Суду в довготерміновій перспективі

30. Ця Декларація стосується актуальних питань діяльності Суду. Однак важливо також забезпечити ефективність конвенційної системи у майбутньому. Для досягнення цієї мети необхідно передбачати проблеми заздалегідь, а також розвинути бачення майбутнього Конвенції для того, щоб майбутні рішення приймалися своєчасно та послідовно.

31. В якості частини цього процесу необхідною може бути оцінка основного призначення та характеру Суду. Бачення у довготривалій перспективі повинно забезпечити виконання Судом його провідної функції у системі захисту та просування прав людини в Європі. Право на індивідуальне звернення залишається наріжним каменем конвенційної системи. Майбутні реформи повинні сприяти здатності конвенційної системи усувати серйозні порушення оперативно та ефективно.

32. Ефективне виконання Конвенції на національному рівні дозволить Суду в подальшому реалізовувати свою роль більш зосереджено та цілеспрямовано. Конвенційна система повинна підтримувати держави у виконанні ними свого основного обов'язку — виконання Конвенції на національному рівні.

33. Внаслідок більш ефективного виконання Конвенції на національно-

му рівні Суд матиме змогу зосередити зусилля на серйозних та поширених порушеннях, системних та багатовимірних проблемах, а також важливих питаннях, пов'язаних із тлумаченням та застосуванням Конвенції, у результаті чого необхідно буде виправляти менше порушень, і отже, приймати менше рішень.

34. Інтерлакенська конференція пропонувала Комітету Міністрів оцінити протягом 2012–2015 рр., наскільки виконання Протоколу № 14 та Інтерлакенського плану дій поліпшило становище Суду. Відповідно до цього плану, Комітет Міністрів на основі цієї оцінки до кінця 2015 р. повинен вирішити, чи існує необхідність у подальших заходах. Вона також передбачала, що до кінця 2019 р. Комітет Міністрів повинен вирішити, чи вжиті заходи виявилися достатніми для забезпечення стабільного функціонування контрольного механізму Конвенції, чи, можливо, необхідним є проведення більш істотних змін.

35. Конференція:

а) вітає розмірковування над майбутністю Суду в довготривалій перспективі, що були започатковані Інтерлакенською конференцією та продовжені під час Ізмірської конференції; а також вітає внесок конференції «Вільтон Парк» у ці роздуми;

б) пропонує Комітету Міністрів до кінця 2012 р. визначити спосіб виконання своїх подальших обов'язків відповідно до цієї Декларації та Декларацій, прийнятих Інтерлакенською та Ізмірською конференціями;

с) пропонує Комітету Міністрів у контексті виконання свого обов'язку відповідно до Декларацій, прийнятих Інтерлакенською та Ізмірською конференціями, обміркувати майбутнє конвенційної системи, при цьому ці міркування повинні враховувати май-

бутні виклики задоволенню прав та свобод, гарантованих Конвенцією, а також те, яким чином Суд зможе якомога краще виконувати свою подвійну функцію, виступаючи у ролі гаранта для осіб, права та свободи яких не забезпечені на національному рівні, та здійснюючи офіційне тлумачення Конвенції;

d) пропонує Комітету Міністрів виконати ці завдання за допомогою наявної організаційної структури, при цьому, в міру необхідності, залучати до участі та консультацій зовнішніх експертів, щоб забезпечити використання широкого спектру знань та сприяти якомога повнішому аналізу усіх проблем та можливих шляхів їх вирішення;

e) вважає, що Комітет Міністрів у рамках цього завдання проводитиме всебічний аналіз можливих варіантів майбутньої ролі та функцій Суду, включаючи аналіз того, чи конвенційна система може бути збережена по суті у нинішньому вигляді, а також обмірковуватиме можливість внесення більш глибоких змін у процедуру розгляду звернень відповідно до конвенційної системи з метою зменшення кількості справ, котрі Суд повинен буде розглянути;

f) надалі пропонує державам-учасникам, у тому числі через Комітет Міністрів, ініціювати комплексне дослідження;

i) процедури нагляду за виконанням рішень Суду та ролі Комітету Міністрів у цьому процесі;

ii) надання заявникам справедливої компенсації відповідно до ст. 41 Конвенції;

g) у якості першого кроку пропонує Комітету Міністрів до кінця 2015 р. опрацювати проміжне бачення вирішення цих питань.

Н. Загальні та кінцеві положення

36. Приєднання Європейського Союзу до Конвенції сприятиме послідовному здійсненню прав людини в Європі. У зв'язку з цим Конференція із задоволенням відзначає поступ у процесі підготовки проекту Угоди про приєднання та закликає до швидкого й успішного завершення цієї роботи.

37. Конференція також із задоволенням відзначає продовження розгляду, як і було вирішено Інтерлакенською та Ізмірською конференціями, можливості запровадження спрощеної процедури внесення змін до положень Конвенції, що регулюють питання організаційного характеру, чи то через Регламент Суду, чи то через нові положення Конвенції, та закликає до швидкого й успішного завершення цієї роботи з повним урахуванням конституційного устрою держав-учасниць.

38. Там, де рішення про виконання цієї Декларації матиме фінансові наслідки для Ради Європи, Конференція пропонує Суду та Комітету Міністрів підрахувати ці видатки як найшвидше, зважаючи при цьому на бюджетні принципи Ради Європи та необхідну фінансову стриманість.

39. Конференція:

a) пропонує Головуванню Великої Британії передати цю Декларацію та матеріали Конференції до Комітету Міністрів;

b) пропонує державам-учасникам, Комітету Міністрів, Суду та Генеральному Секретареві Ради Європи забезпечити повне виконання цієї Декларації;

c) пропонує майбутньому Головуванню у Комітеті Міністрів забезпечити подальше стимулювання реформування Суду та виконання Конвенції.

Судова практика

Європейський суд з прав людини

Рада Європи
Європейський суд з прав людини

Друга секція

СПРАВА «ЖЕРДІН ПРОТИ УКРАЇНИ»

(Заява № 53500/99)

Ухвала щодо прийнятності

Європейський суд з прав людини (друга секція), засідаючи 1 лютого 2005 р. палатою, до складу якої увійшли:

п. Ж.-П. Коста (J.-P. Costa), *Голова*,
п. І. Кабрал Баррето (I. Cabral Barreto),
п. Р. Тюрмен (R. Turmen),
п. К. Юнгвірт (K. Jungwiert),
п. В. Буткевич (V. Butkevych),
пані А. Мулароні (Mrs A. Mularoni),
пані Д. Йочене (D. Jociene), *судді*,
пані С. Долле (S. Dollé), *секретар секції*,

беручи до уваги зазначену вище заяву, подану 17 березня 1999 р.,

беручи до уваги зауваження, представлені урядом-відповідачем та зауваження, представлені у відповідь заявником,

порадившись, вирішив таким чином:

ФАКТИ

Заявник, пан Віктор Юрійович Жердін, є громадянином України, який народився в 1961 р. і проживає у м. Краматорську, Україна.

Обставини справи, представлені сторонами, можуть бути узагальнені таким чином.

1. Перший етап судового розгляду

а. Розгляд перед остаточним рішенням на користь заявника

26 грудня 1995 р. заявник подав до Краматорського міського суду («Краматорський суд») у відношенні ВАТ «ТЕМ» (свого першого роботодавця) (далі — ТЕМ) позов про відшкодування заборгованості по заробітній платі.

28 січня 1997 р. Краматорський суд частково задовольнив вимоги заявника.

7 травня 1997 р. президія Донецького обласного суду (далі — ДОС) після протесту, поданого чинним головою ДОС, скасувала рішення від 28 січня 1997 р. Справа була направлена на новий розгляд до Краматорського суду в червні 1997 р.

10 жовтня 1997 р. Краматорський суд частково задовольнив вимоги заявника і зобов'язав ТЕМ виплатити заявникові 1 041,22 грн в якості компенсації.

11 грудня 1997 р. ДОС затвердив це рішення.

б. Розгляд справи після протесту заявника (відновлення розгляду)

У березні 1998 р. заявник звернувся до прокуратури Донецької області з проханням подати протест проти рі-